

УДК 811.133.1'34

С. В. Смолянкіна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ (на базі французької мови)

Знання іноземних мов у наші дні є дуже важливим питанням. Для сьогодення це не лише можливість розширювати коло своїх знань та ерудиції, а необхідна складова освіти, повсякденного життя, професійної сфери. Тому, процесу вивчення мови приділяється багато уваги, навіть деколи більше, ніж вивченню рідної мови. У зв'язку з цим формування іншомовної компетенції цікавить сучасних дослідників і надалі продовжує бути актуальною темою багатьох наукових робіт.

В даній статті розглядається специфіка формування фонетичної компетенції (на прикладі французької мови). Підкреслюється, що мова – це система знаків, що забезпечує процес комунікації, а вміння людини, за допомогою артикуляції та інтонації оформлювати свої висловлювання, та розуміти мовлення інших складає поняття фонетичної компетенції. У статті автор особливу увагу звертає на психологічний стан, який впливає на мотивацію та засвоєння матеріалу, тобто сприяє якості та рівню засвоєння фонетичних навичок.

Також зазначено, що проблематика полягає у існування значної кількості наукових праць, які націлені на розгляд ефективних методик формування фонетичної компетенції під час занять, але недостатньо уваги приділяється системності самостійної роботи при формуванні фонетичної компетенції французької мови.

У результаті автор ставить за мету статті складання переліку корисних порад, які допоможуть більш ґрунтовно систематизувати самостійну підготовку до іншомовної комунікації поза аудиторією, враховуючи особливість французької фонетичної системи та особливості вимови.

Зроблено висновок, що успішність оволодіння фонетичною компетентністю залежить від багатьох факторів, у тому числі і від психологічного стану людини. Разом з тим, треба багато часу приділяти напрацюванню основних мовних навичок, як змога частіше спілкуватись на французькій мові, завдяки інформаційним технологіям створювати собі певний мовний простір.

Ключові слова: фонетика, фонетична компетенція, французька мова, іншомовна комунікативна компетенція

Смолянкина С. В. Особенности формирования иноязычной фонетической компетенции (на основе французского языка).

Знание иностранных языков в наши дни является очень важным вопросом. На сегодняшний день это не только возможность расширять круг своих знаний и эрудиции, а необходимая составляющая образования, повседневной жизни, профессиональной сферы. Поэтому, процессу изучения языка уделяется много внимания, порой даже больше, чем изучению родного языка. В связи с этим формирование иноязычной компетенции интересует современных исследователей и в дальнейшем продолжает быть актуальной темой многих научных работ.

В данной статье рассматривается специфика формирования фонетической компетенции (на примере французского языка). Подчеркивается, что язык – это система знаков, которая обеспечивает процесс коммуникации, а умение человека, с помощью артикуляции и интонации оформлять свои высказывания и понимать речь других составляет понятие фонетической компетенции. В статье автор особое внимание обращает на психологическое состояние, которое влияет на мотивацию и усвоение материала, то есть способствует качеству и уровню усвоения фонетических навыков.

Также отмечено, что проблематика заключается в существовании значительного количества научных трудов, которые нацелены на рассмотрение эффективных методик формирования фонетической компетенции во время занятий, но недостаточно внимания уделяется системности самостоятельной работы при формировании фонетической компетенции французского языка.

В итоге автор ставит целью статьи составление перечня полезных советов, которые помогут более основательно систематизировать самостоятельную подготовку к иноязычной коммуникации вне аудитории, учитывая особенность французской фонетической системы и особенности произношения.

Сделан вывод, что успешность овладения фонетической компетентностью зависит от многих факторов, в том числе и от психологического состояния человека. Вместе с тем, надо много времени уделять наработке основных языковых навыков, как можно чаще общаться на французском языке, благодаря информационным технологиям создавать себе определенное языковое пространство.

Ключевые слова: фонетика, фонетическая компетенция, французский язык, иноязычная коммуникативная компетенция.

Smoliankina Svitlana. Peculiarities of Forming Foreign Phonetic Competence (based on the French language).

Nowadays it is very important to know foreign languages. It is not just an opportunity to expand one's knowledge and expertise, but it is also a necessary component of education, of everyday life as well as of the professional sphere. Therefore, the process of mastering a language is paid a lot of attention to, sometimes even more attention is paid here than in learning one's native language. So, modern researchers are interested in foreign competence formation, and this issue continues to be topical for many scientific works.

The article deals with the peculiarities of phonetic competence formation on the example of French. In general, language is considered to be a system of signs, which ensures the communication process. And the skill of making up phrases and understanding other people's speech by means of articulation and intonation comprises the notion of phonetic competence. The author pays special attention to the students' psychological condition, which impacts motivation and material acquisition, that is, which ensures the quality and level of phonetic skills acquisition.

It has also been stated that these issues have been the research object in a significant number of scientific works, aiming at the consideration of effective methods of phonetic competence formation in class, but not enough attention is paid to the consistency of independent studying while forming French phonetic competence.

In conclusion, the author targets this article in making a list of useful advice, which may help to systematize independent, out of the class hours, practicing foreign communication more effectively, taking into consideration the peculiarity of the French phonetic system, in particular, pronunciation.

It has been concluded that successful acquisition of phonetic competence depends on many factors, including that of a person's psychological condition. Much time should also be dedicated to the development of the main language skills, communication in French, creating a certain language space by means of information technologies.

Key words: phonetics, phonetic competence, French, foreign communicative competence.

У сучасному світі майже кожна людина вивчає одну або декілька іноземних мов. Дехто потребує знання іноземної мови для самостійного планування та пересування під час подорожей, або для

досягнення більшого успіху у кар'єрі. Інші вирішують пов'язати свою професійну діяльність з іноземними мовами, деякі вивчають мови із цікавості або для читання книжок в оригіналі, а іноді вивчення мов перетворюється на звичку або хобі.

Тобто, не зважаючи на саму ціль знайомства з іншомовною системою, слід мати мотивацію, зацікавленість та бути психологічно підготовленою людиною. Мова – це складна система, яка включає в себе фонетичну, граматичну та лексичну компетенції, які постійно взаємодіють між собою та активуються разом під час вивчення мови й визначають складність вивчення іноземної мови.

Мета навчання фонетики у закладах вищої освіти полягає у тому, щоб закласти у довготривалу пам'ять студентів нормативний склад вимовних елементів (фонем і інтоном) і автоматизувати їх відбір і комбінування [3], а здатність коректно артикуляційно та інтонаційно відтворювати висловлювання та розуміти інших, яка базується на здобутих знаннях та навичках, – формує поняття фонетичної компетенції.

Питанням фонетики та формуванням фонетичної компетенції приділяли увагу численні спеціалісти. Серед них носії мови – розробники підручників з фонетики французької мови Д. Абрі, М.-Л. Шаларон, С. Шампань-Мюзар, Л. Шарльєк, Ж.-Т. Ле Бунке, А.-К. Мотрон, Б. Лорей, а також Т. Д. Вербицька, А. В. Долина, Н. О. Красовська, В. Ю. Кочубей, Л. Г. Стабурова, Л. І. Прокопова, О. М. Шамо́в, О. О. Анісімова та інші.

О. М. Шамо́в вважає, що зміст навчання фонетичній стороні мови – це опора, ґрунтуючись на яку відбувається навчання слухо-вимовних та ритміко-інтонаційним навичкам [4]. Він виділяє три компоненти змісту навчання фонетичній стороні мови: лінгвістичний, психологічний, методологічний. Згідно з думкою О. О. Анісімової, фонетика – це наука, що вивчає звукову сторону мови, наука не лише про звуки, але і про наголос, інтонацію, паузи, слово [1]. У свою чергу Ж. Пейтар і Е. Женувріє, французькі лінгвісти, підкреслюють неможливість викладання іноземної мови на будь-якому рівні без звернення до площини її фонетичного чи інтонаційного ладу.

Таким чином, слід зазначити, що фонетична компетенція є

важливим компонентом формування комунікативної компетентності та її сформованість забезпечує подальший комфортний психологічний стан, необхідний для вивчення мови в цілому та здійснення процесу комунікації.

Але проблематика полягає у тому, що більшість досліджень спрямовано на аналіз існуючих методик викладання фонетики, на формування вправ на відпрацювання тих чи інших фонетичних явищ під час аудиторних занять. Без сумніву це важливі питання, хоча потрібно звернути увагу на те, що останнім часом кількість аудиторних годин скорочується і більше часу відводиться на самостійну роботу. Тому, вважаємо доцільним сконцентруватись на особливостях формування фонетичної грамотності під час самостійної роботи, спрямованої на закріплення та поліпшення фонетичних навичок. Отже, метою даної статті є виявлення порад, корисних для формування та відпрацювання фонетичної компетенції за межами аудиторії.

Фонетика – найбільш складна складова іноземної мови. Фонетична система кожної мови має свої відмінності та особливості, французька мова не є винятком, а навіть навпаки, дуже специфічна на перший погляд: 26 літер в абетці, 36 звуків (16 голосних, 17 приголосних, 3 напівголосних). Труднощі для засвоєння студентами цієї дисципліни полягають не лише у складній системі звуко-літерної відповідності та наявності звуків, яких немає в українській мові, інтонаційних особливостях, але й у явищах, що забезпечують плавність мовного потоку, притаманну для цієї мови: наявність *зв'язування (liaison)*, *зчеплення (enchaonement)*, *елізії (йlision)* [2].

Порівнюючи французьку мову з рідною мовою, ми намагаємось знайти схожість, що, безумовно, кращим чином впливає на психологічний настрій та надалі мотивує на плідну працю. Але потрібно розуміти, що збіг у фонемах двох мов не може бути стовідсотковим, тому слід сконцентруватися на відмінностях, намагаючись їм приділити більше часу. Вимова приголосних, наприклад, не становить труднощів для українських студентів, тому ліпше зосередитися на голосних, буквосполученнях та особливих випадках (коли є невимовні звуки, діакритичні знаки, тощо) [2]. Спочатку потрібно вимовляти окремі слова, потім додавати їх до речень і слідкувати за вимовою,

тому що серед особливостей французької мови є зміна фонем при формуванні речень. Також на перших етапах вивчення фонетики ми вважаємо доречним прописувати транскрипцію слів, які містять складнощі при диференціації звуків ([e], [ε]; [ø], [œ] та інші), та обов'язково занотовувати транскрипцію слів, які відносяться до винятків, або не притаманні французькій мові (запозичення, складні назви).

Як вже згадувалось раніше, багато науковців приділяють увагу у своїх дослідженнях методиці викладання фонетики і розробці тренувальних вправ. Але психологічно-емоційний стан теж має вагоме значення при зануренні у світ іншомовної комунікації. Дуже часто від студентів можна почути фразу, що у дитинстві їм було легше запам'ятовувати нові іноземні слова, ніж зараз, коли вони починають вивчати іншу іноземну мову (у дитячому садочку і у школі частіш за все вивчається англійська). Щоб краще зрозуміти, чому у дитинстві запам'ятовування слів та вимови потребує менш часу та зусиль (рідна мова чи іноземна), слід згадати, як це роблять діти, та проаналізувати умови вивчення.

Якщо розвивати цю думку, то слід згадати умови, що сприяло даному успішному досвіду: по-перше, науково доведено, що малюки з самого початку можуть розуміти звуки будь-якої мовної системи, але з часом вони концентруються на фонологічній системі рідної мови, тобто пристосовуються до мови батьків; по-друге, в віці від 2 до 6 років діти намагаються повторювати все що вони чують і не звертають увагу на реакцію інших, це неначе цікава гра і немає великої різниці між словами рідної мови чи іноземної, тобто у дітей немає страху відтворювати різні звуки; по-третє, діти як змога частіше повторюють нові почуті слова та знаходяться у мовному просторі.

У дорослих все інакше: вони вже навчилися навчатися, але психологічно-емоційний стан часто заважає у досягненні мети, а діти більш вільні в емоційному плані, але у них немає ще системності в навчанні. Навіть коли дорослі вперше зустрічаються з іноземцями та починають спілкуватись з ними, вони взагалі нічого не можуть вимовити або нагадують скоріш роботів, які дуже повільно вимовляють все те, що вивчили і це не виглядає природно.

Беручи до уваги усе вище сказане, зупинімося докладніше на порадах, які допоможуть студентам підготуватися до іншомовної комунікації та сформувати фонетичну компетенцію:

- намагатися приділяти мові багато часу (можна починати мінімум з 10–15 хвилин на день), але робити це постійно, тобто щодня: дуже важливо намагатися слухати та дивитися щось на французькій мові, таким чином створюючи собі мовне оточення;

- слухати більше інтерв'ю: прислухатися до манери вимовляння, інтонації, звертаючи увагу на розмовні особливості мови;

- робити нотатки: під час роботи з медіа матеріалами слід намагатися занотувати 1–2 вирази, які вас зацікавлять найбільш, які типово французькі, та у подальшому спілкуванні намагатися їх вживати;

- записувати на диктофон свою вимову, а потім порівнювати з оригіналом (робота з підкастами), намагаючися аналізувати помилки у вимові під час прослуховування запису;

- читати тексти у голос, це сприяє подоланню страху чи читанні того ж або іншого тексту уголос під час занять;

- слід намагатися думати на мові: починати с простих речень, потім з розширенням лексико-граматичного запасу ускладнювати фрази;

- відвідувати розмовні клуби: можна перевірити свій рівень знань та вимови серед незнайомих вам людей;

- знайти співбесідника, який зможе адаптуватися під ваш рівень володіння мовою (не обов'язково носій мови);

- частіше розмовляти французькою: намагайтесь розмовляти завжди коли є нагода, це сприяє знаттю напруги у подальшому спілкуванні.

Наприкінці відзначимо, що кожна людина це індивідуальність, яка потребує різні умови та час на засвоєння матеріалу. Тому, слід зрозуміти для себе, що, перш за все, сприяє вивченню фонетики, а що заважає. Коли ми починаємо думати про спілкування іноземною мовою, то перша думка, яка з'являється, що це дуже складно: треба постійно запам'ятовувати ЛО (пов'язати звуки з поняттями), вивчити граматику (вміти комбінувати слова, щоб сформувати речення) та вміти вимовляти (манера розмовляти, вимовляти у швидкому темпі речення, які будуть зрозумілі для співбесідника), але все це необхідно для

оволодіння іноземною мовою, особливо на професійному рівні. Треба намагатися розвивати мовний інстинкт, почуття мови, занурюючись у іншомовну культуру, а не в окремі лексичні одиниці, бо чим частіше ми знаходимось в іншомовному просторі, тим краще розуміємо вислови, звикаємо до манери вимови, краще розрізняємо звуки.

Список літератури

1. Анисимова, Е. А., Кавинкина, И.Н. и Пустошило, Е.П. (2010). *Фонетика. Фонология. Орфоэпия. Графика. Орфография*. Гродно: ГрГУ, 127 с.
2. Бадікова, Н. О. (2017). Проблеми навчання фонетики в підручниках з французької мови для вищих навчальних закладів. *Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи*, вип. 58, с. 5–13.
3. Дудик, Н., Зевченко, Т. (2019). Фонетична компетентність як важлива складова іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови. В: *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії*. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, с. 113–115.
4. Шамо́в, А.Н. (2008). *Методика преподавания иностранных языков*. Москва: АСТ-Москва, 268 с.

References

1. Anisimova, E. A. (2010). *Fonetika. Fonologiya. Orfoepiya. Grafika. Orfografiya* [Phonetics. Phonology. Orthoepy. Graphic arts]. Grodno: GrGU, 127 p.
2. Badikova, N. O. (2017). Problemy navchannia fonetyky v pidruchnykakh z frantsuzkoi movy dlia vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Problems of learning phonetics in French textbooks for higher education institutions]. *Naukovij chasopis Naczi 'onal'nogo pedagogi'chnogo uni'versitetu i'meni' M. P. Dragomanova*, 58, pp. 5–13.
3. Dudyk, N., Zevchenko, T. (2019). Fonetychna kompetentnist yak vazhlyva skladova inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnix uchyteliv anhliiskoi movy [Phonetic competence as an important component of foreign language communication competence of future English teachers]. In: *I'nozemna mova u profesi'jni'j pi'dgotovczi' speczi'ali'sti'v: problemi ta strategi'yi*. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vynnychenka, pp. 113–115.
4. Shamov, A. N. (2008). *Metodika prepodavaniya inostranny'kh yazy'kov*. [Methods of teaching foreign languages]. Moskva: AST-Moskva, 268 p.